

KAZUO IŠIGURO rođen je 1954. u Nagasakiju. Još kao dete seli se s roditeljima u Englesku, gde i danas živi. Njegovih osam do sada objavljenih romana i jedna zbirka priča obezbedili su mu veliki broj književnih nagrada, kulturni status kod brojne čitalačke publike i prevod njegovih dela na više od 40 jezika. Išigurovo najznačajnije ostvarenje svakako je roman *Ostaci dana* (Bukerova nagrada). Veliki uspeh postigao je i s romanima *Slikar prolaznog sveta* (Vitbredova nagrada), *Ne daj mi nikada da odem* i *Neutešni*—kafkijanskom zagonetkomna 500 stranica, roman kome je kritika bila posebno naklonjena, kao i zbirkom *Nokturna: pet priča o muzici i sutonu*. Njegov pretposlednji roman *Zakopani džin* takođe izaziva oprečne reakcije kritike širom sveta, od osporavanja do hvalospeva, ali čini se da publika nema tih problema: ona je i dalje bezrezervno verana jednom od najomiljenijih pisaca današnjice. Dobitnik je Nobelove nagrade za književnost 2017.

Urednik izdanja
Aleksandar Šurbatović

Naslov originala
KLARA AND THE SUN
Kazuo Ishiguro

Copyright © Kazuo Ishiguro, 2021
Copyright © ovog izdanja *Dereta*, 2021

KAZUO IŠIGURO

KLARA I SUNCE

Prevod sa engleskog

Miloš Mitić

Beograd

2021

DERETA

U znak sećanja na moju majku
Šizuko Išiguro
(1926–2019)

PRVI DEO

Kad smo bile nove, Roza i ja stajale smo se u sredini prodavnice, na strani stola sa časopisima, i imale pogled kroz veći deo izloga. Tako smo mogle da gledamo napolje – užurbane službenike u prolazu, taksije, kurire, turiste, Prosjaka i njegovog psa, donji deo Zgrade RPO. Kada smo se navikle, Šefica nam je dopuštala da se približimo eksponatima u izlogu odakle se videlo koliko je visoka Zgrada RPO. A zateknemo li se tamo u pravo vreme, ugledale bi kako sunce na svom putovanju prelazi između vrhova zgrada s naše strane na onu na kojoj je Zgrada RPO. Kada bi mi se posrećilo da ga tako ugledam, isturila bih lice napred da se njime što više prehranim, i ako bi se Roza zatekla pored mene, rekla bih joj da i sama to uradi. Posle minut-dva, morale bismo da se vratimo na svoja mesta, a dok smo bile nove, brinule smo se da ćemo, pošto se iz sredine prodavnice Sunce često ne vidi, sve više i više slabiti. Dečak VP¹ Reks koji je tada bio sa nama, rekao nam je da treba da brinemo, da Sunce može da dopre do nas

¹ *Artificial Friend* (engl.) – veštački prijatelj. (Sve napomene u tekstu su prevodiočeve.)

gde god da smo. Pokazao nam je na parket i rekao: – Ono tamo vam je Sunčev trak. Ako ste zabrinute, samo ga doirnite i povratice vam se snaga.

U prodavnici nije bilo kupaca kada nam je to rekao, a Šefica je nešto slagala na Crvene Police, te nisam htela da je ometam pitajući je za dozvolu. Zato se osvrnuh ka Rozi koja me je belo pogledala, pa sam napravila dva koraka napred, čučnula i ispružila obe ruke ka Sunčevom traku na podu. Nestao je čim sam ga dodirnula prstima, mada sam pokušavala sve što mogu – tapkala mesto na kom se nalazio, čak i dlanovima trljala parket – ali nije se vratio. Kada sam ustala, Dečak VP Reks reče: – Klara, bila si pohlepna. Vi VP-ice uvek ste tako pohlepne.

Mada sam tada bila nova, odmah mi je palo na pamet da krivica možda nije do mene; da je Sunčev trak slučajno nestao baš dok sam ga dodirivala. Ali Dečak VP Reks i dalje je bio ozbiljan.

– Uzela si svu prehranu samo za sebe, Klara. Pogledaj, skroz se smrklo.

I zaista, u prodavnici je postalo veoma mračno. Čak i napolju na trotoaru, znak za Zabranu Parkiranja na banderi delovao je bledo i nejasno.

– Žao mi je – odvratih Reksu, a potom, okrenuvši se ka Rozi: – Žao mi je. Nisam imala nameru da prigrabim sve za sebe.

– Zbog tebe ću – reče Dečak VP Reks – do večeras malaksati.

– Šališ se – rekoh mu. – Znam da se šališ.

– Ne šalim se. Ovog trenutka mogao bih da se razbolim. A tek oni VP-i u zadnjem delu prodavnice? Sa njima već nešto nije u redu. Sada će im biti još gore. Bila si pohlepna, Klara.

– Ne verujem ti – rekoh, ali pomalo nesigurno. Pogledah Rozu, ali me je i dalje belo gledala.

– Već mi je loše – reče Dečak VP Reks i klonu.

– Ali upravo si sam rekao. Sunce uvek nađe način da dopre do nas. Šališ se, znam da se šališ.

Na kraju sam uspela da ubedim sebe da me je Dečak VP Reks zadirkivao. Ali sam shvatila da sam tog dana nehotično navela VP Reksa da spomene nešto neprijatno o čemu većina VP-a u prodavnici nije volela da priča. Nedugo zatim Dečaku VP Reksu desilo se nešto što me je navelo da pomislim da je, čak iako se toga dana šalio, delimično bio i ozbiljan.

Bilo je blistavo jutro, a Reks više nije bio s nama jer ga je Šefica premestila u prednju nišu. Stalno je govorila kako je svako mesto pažljivo osmišljeno i da smo svi ravnopravni, gde god stajali. Uprkos tome, znali smo da će pri ulasku u radnju pogled kupca najpre pasti na prednju nišu, i normalno da je Reks bio zadovoljan što je konačno mogao da se nađe tamo. Posmatrale smo ga iz sredine radnje kako obliven Sunčevim trakovima nadmeno stoji, i Roza mi se u jednom trenutku naže rekavši: – O, zaista divno izgleda! Sigurno će se brzo udomiti!

Trećeg dana Reksovog boravka u prednjoj niši, ušla je devojčica u pratnji majke. Tada nisam tako dobro umela da odredim godine, ali sećam se da sam procenila kako je devojčici trinaest i po, i sada mi se čini da sam bila u pravu. Majka je bila činovnica, i sudeći po cipelama i kostimu zaključile smo da je na visokom položaju. Devojčica je otišla pravo do Reksa i stala ispred njega, dok je majka prišla nama, pogledala nas, a potom otkoračala pozadi gde su dva VP-a sedela za Staklenim Stolom i opušteno klatila nogama kako im je Šefica naložila. U jednom trenutku

majka je pozvala devojčicu, ali ova se nije obazirala i nastavila je da pilji u Reksa. Tada dete ispruženom rukom pređe niz Reksovu. Reks naravno ne reče ništa, samo joj se osmehnu i ostade nepomičan, upravo kako nam je rečeno da radimo kada je kupac izuzetno zainteresovan.

– Gledaj! – prošaputa Roza. – Izabraće ga! Sviđa joj se. Baš je srećnik! – Naglo munuh Rozu ne bih li je ućutkala, jer su mogli da nas čuju.

Sada devojčica dozva majku, i obe ubrzo stadoše ispred Dečaka VP Reksa i počеше da ga odmeravaju od glave do pete, dok je devojčica povremeno pružala ruku i pipkala ga. Tiho su razgovarale, i u jednom trenutku čula sam devojčicu kako kaže: – Ali, Mama, savršen je. Divan. – Onda, trenutak kasnije, dete kaza: – O, Mama, hajde.

Dotle je već Šefica nečujno stala iza njih. Majka se na posletku okrenu ka Šefici i upita: – Koji je ovo model?

– B2 – odvrati Šefica. – Treća serija. Pravom detetu Reks će biti savršen pratilac. Mislim da će kod mlade osobe naročito podstaći savesnost i marljivost.

– Pa, ovoj mladoj dami to bi svakako dobrodošlo.

– O, Majko, savršen je.

Majka onda reče: – B2, treća serija. Oni sa problemima solarne apsorpcije, zar ne?

Rekla je to baš tako, pred Reksom, sa osmehom koji joj je još uvek lebdeo na licu. I Reks nastavi da se smeška, ali dete je delovalo zbunjeno i gledalo čas Reksa, čas majku.

– Istina – odvrati Šefica – treća serija je na početku imala nekoliko manjih nedostataka. Ali je ta priča bila dobroano preuveličana. U uobičajeno osvetljenom okruženju nema nikakvih problema.

– Čula sam da loša solarne apsorpcija može da uzrokuje niz problema – reče majka. – Čak i u ponašanju.

– Što se toga tiče, gospođo, modeli serije tri neizmerno su usrećili mnogo dece. Ukoliko ne živite na Aljasci ili u rudniku, ne treba da brinete.

Majka nastavi da gleda u Reksa. Potom konačno odmahnu glavom. – Izvini, Kerolajn. Shvatam zašto ti se dopada. Ali nije za nas. Naći ćemo nekog ko ti savršeno odgovara.

Ne pokazujući znake tuge, Reks nastavi da se osmehuje dok kupci nisu otišli, čak i nakon toga. Ali tada se setih njegove šale, i bila sam ubeđena da mu se ta pitanja o Suncu i tome koliko njegove hrane možemo da dobijemo, već duže vrmaju po glavi.

Naravno, danas sam svesna da Reks nije bio jedini. Ipak, zvanično to uopšte nije predstavljalo problem – svi smo zadovoljili kriterijume koji garantuju da na nas ne mogu da utiču faktori poput položaja u prostoriji. Svejedno, jedan VP mogao je da oseti kako ga posle nekoliko časova van Sunčevog domašaja obuzima letargija, pa bi se zabrinuo kako sa njim nešto nije u redu – da ima neku samo njemu svojstvenu falinku i da se, ako se to sazna, nikada neće udomiti.

Bio je to jedan od razloga zbog kojeg smo toliko bili opsednuti time da se nađemo u izlogu. Obećano nam je da će svako od nas doći na red, i svi smo jedva čekali da se to desi. Donekle je to imalo veze sa onim što je Šefica nazivala „posebnom čašću” predstavljanja prodavnice u javnosti. Naravno, štagod ona rekla, svi smo znali da su veće šanse da nas neko odabere dok smo u izlogu. Ali glavna stvar koju smo svi prećutno podrazumevali, bilo je Sunce i prehrana njime. Iščekujući da dođe red na nas, jednom je Roza šapatom pokrenula to pitanje.

– Klara, kada jednom dospemo u izlog, misliš li da ćemo dobiti dovoljno prehrane da nam više nikada neće zafaliti?

Mada sam se i ja to isto pitala, tada sam bila još uvek nova, pa nisam znala kako da joj odgovorim.

Onda je konačno došao naš red, i pazeći da ne prevrnemo neki eksponat što se desilo paru prethodne sedmice, jednog jutra Roza i ja stupismo u izlog. Naravno, prodavnica još nije bila otvorena, i mislila sam da će rešetke biti skroz spuštene. Ali kada smo se smestile na Prugastu Sofu, ugledala sam uzan procep pri dnu rešetke – biće da ju je Šefica malo podigla kada je proveravala da li je sve spremno za nas – i Sunčeva svetlost obrazovala je blistav četvorougao koji se dizao do podijuma i završavao tik ispred nas. Trebalo je samo malo da protegnemo noge da bi ih smestile upravo gde treba. Tada sam shvatila da ćemo, kakav god bio odgovor na Rozino pitanje, dobiti dovoljno prehrane neophodne za izvesno vreme. A kada je Šefica dotakla prekidač i rešetka se do kraja podigla, obasjalo nas je zaslepljujuće svetlo.

Konačno bih mogla da priznam da je bilo još nečeg zbog čega sam želela da se nađem u izlogu, i to nije imao nikakve veze sa Sunčevom prehranom ili time da budem odabrana. Za razliku od većine VP-a, ali i Roze, oduvek sam čeznula da vidim što više spoljnog sveta – i to do detalja. Kada se rešetka podigla, spoznaja da se sada između mene i trotoara nalazi samo staklo, da mogu slobodno da posmatram, izbliza i u celosti, toliko stvari koje sam ranije sagledavala tek kao uglove ili ivice, toliko me je uzбудila da sam na trenutak gotovo zaboravila na Sunce i njegovu blagodet.

Prvi put sam videla da je Zgrada RPO zapravo sagrađena od cigala i da nije bela kao što sam oduvek mislila, nego bleožuta. Uvidela sam da je čak i viša nego što sam zamišljala – dvadeset dva sprata – i da su svi simsovi na prozorima bili različiti. Primitila sam kako je baš preko fasade Zgrade RPO Sunce opisivalo dijagonalnu liniju, tako da se sa jedne strane ocrtavao trougao koji je bio skoro sav beo, dok je onaj na drugoj delovao veoma tamno, iako sam znala da je cela zgrada od bleožute cigle. I ne samo da sam mogla da vidim svaki prozor do krova već povremeno i ljude kako unutra stoje, sede, šetaju. Onda sam mogla da vidim prolaznike na ulici, različite vrste njihovih cipela, plastičnih čaša, ruksaka, kućića, i ukoliko poželim, da pogledom ispratim bilo koga od njih sve do pešačkog prelaza i iza drugog znaka za Zabranu Parkiranja gde su dva majstora stajala kraj slivnika na koji su pokazivali prstom. Gledala sam direktno u unutrašnjost taksija dok su usporavali propuštajući ljude preko prelaza – vozačevu ruku kako tapka po volanu, putnikovu kapu.

Dan je odmicao, Sunce nas je grejalo, i videla sam da je Roza veoma srećna. Ali primitila sam i da nije pogledala gotovo ni u šta, da su joj oči neprekidno prikovane na prvi znak za Zabranu Parkiranja neposredno ispred nas. Okrenula bi glavu tek kada bih joj na nešto ukazala, ali potom bi izgubila interesovanje i vratila se posmatranju trotoara ispred prodavnice i znaka.

Roza bi na nečemu zadržala malo duži pogled tek kada neki prolaznik zastane pred izlogom. U takvim prilikama, obe smo radile ono što nas je Šefica naučila: nabacile bismo „neutralne” osmehe i fokusirale pogled prekoputa, u tačku na polovini Zgrade RPO. Bilo bi veoma primamljivo

pažljivije pogledati prolaznika koji priđe, ali Šefica nam je objasnila da je u takvom trenutku veoma neumesno ostvariti kontakt očima. Imale smo obavezu da se odazovemo tek ako nam prolaznik izričito da znak ili se obrati kroz staklo, ali nikako pre toga.

Ispostavilo se da neki prolaznici koji zastanu nisu nimalo zainteresovani za nas. Naprosto su hteli da skinu svoju patiku i s njom nešto urade, ili da pritiskaju po svojim pravougaonicima. Mada, neki su prilazili staklu i piljili. Bilo je i mnogo dece, otprilike uzrasta za koji smo najprilagođenije, i delovala su srećno što nas vide. Dete bi uzbudeno prišlo, samo ili sa nekim odraslim, a onda upiralo prst, smejalalo se, pravilo čudne grimase, lupkalo staklo, mahalo.

Povremeno – a brzo sam se izveštala da posmatram osobe pred izlogom a da izgleda kao da zurim u Zgradu RPO – dete bi se zagledalo u nas i rastužilo, a katkad i razbesnelo kao da smo uradile nešto loše. Takvo dete lako bi se već sledećeg trenutka promenilo i počelo da se smeje ili maše kao i ostali, ali sam posle drugog dana u izlogu brzo naučila da uočavam razliku.

Trećeg ili četvrtog puta kada se takvo dete pojavilo pokušala sam o tome da porazgovaram sa Rozom, ali se samo osmehnula i kazala: – Klara, previše se brineš. Sigurna sam da je to dete neizmerno srećno. Kako da ne bude kad je dan ovakav? Čitav grad je danas tako veseo.

Ipak, po završetku trećeg dana spomenula sam to Šefici. Hvalila nas je – kako smo u izlogu „divne i dostojanstvene“. Do tada su se svetla u prodavnici pogasila i bili smo u stražnjem delu, oslonjeni na zid, a neki od nas prelistavali su zanimljive časopise pre nego što ćemo otići na spavanje. Roza je bila pored mene, i po položaju ramena zaključila sam da je već u polusnu. Tako sam, kada me je

Šefica upitala da li mi je današnji dan na poslu bio lep, iskoristila priliku da joj ispričam o tužnoj deci koja su prilazila izlogu.

– Klara, zaista si izuzetna – reče Šefica tihim glasom kako ne bi uznemirila Rozu i ostale. – Dobro zapažaj i upijaš – zavrtela je glavom kao u čudu. Potom reče: – Važno je da shvatiš da smo vrlo specijalizovana prodavnica. Ima toliko dece koja bi volela da mogu da izaberu tebe, Rozu, bilo koga od vas. Ali ne mogu. Vi ste im nedostižni. Zato dolaze pred izlog, da maštaju kako vas poseduju. Ali onda se rastuže.

– Šefice, takvo dete. Da li bi takvo dete moglo da ima VP-a kod kuće?

– Verovatno ne. Svakako ne nekoga kao ti. Tako da, ako te dete ponekad čudno gleda, sa gorčinom ili tugom, ili dobaci kroz staklo nešto neprijatno, ne obraćaj pažnju na to. Ali zapamti, takvo dete najverovatnije je razočarano.

– Takvo dete, bez VP-a, svakako je usamljeno.

– Da, i to – odvrati Šefica tiho. – Usamljeno. Tako je.

Oborila je oči i ćutala, te sam čekala. Onda se iznenada osmehnula, i ispruživši ruku elegantno mi oduzela zanimljiv časopis koji sam prelistavala.

– Laku noć, Klara. Budi i sutra divna kao što si bila danas. I ne zaboravi. Roza i ti ste nam najreprezentativnije u celoj ulici.

*

Prošlo je gotovo pola našeg četvrtog jutra u izlogu kada sam ugledala taksi kako usporava, šoferu koji se naginje napolje ne bi li ga ostala vozila propustila da preko saobraćajnih traka pređe do ivičnjaka ispred naše radnje.

Kada je izašla na trotoar, Džozu uperi pogled u mene. Bila je bledunjava i mršava, i dok nam je prilazila, primetila sam da se po hodu razlikuje od ostalih prolaznika. Nije bila spora, ali kao da se posle svakog koraka preispitivala da li je još uvek stabilna i neće li pasti. Procenila sam da joj je četrnaest i po godina.

U trenutku kada se dovoljno približila ostavljajući ostale prolaznike iza sebe, zastala je i osmehnula mi se.

– Zdravo – reče kroz staklo. – Ej, čuješ li me?

Roza nastavi da zuri u Zgradu RPO kao što je i trebalo da radi. Ali pošto se meni obratilo, smela sam da pogledam pravo u dete, uzvratim osmehom i klimnem glavom u znak ohrabrenja.

– Stvarno? – reče Džozu, iako naravno još nisam znala da se tako zove. – Jedva čujem i samu *sebe*. Zaista možeš da me čuješ?

Ponovo klimnuh, i ona zavrte glavom kao da je veoma impresionirana.

– Vau. – Osvrnula se, čak je i to učinila oprezno, prema taksiju iz kojeg je upravo izašla. Vrata su ostala kako ih je ostavila, širom otvorena, a na zadnjem sedištu još uvek su sedele dve prilike koje su razgovarale i pokazivale na nešto sa druge strane pešačkog prelaza. Izgledalo je da je Džozu zadovoljna što njeni odrasli ne izlaze, te priđe još korak bliže dok joj lice gotovo nije dotaklo izlog.

– Videla sam te juče – reče.

Pokušala sam da se setim jučerašnjeg dana, ali od Džozu ni traga, pa je pogledah iznenađeno.

– Oh, ne treba da ti bude neprijatno ili tako nešto, nema šanse da si me videla. Prolazila sam u taksiju, čak ne ni ovoliko sporo. Ali ugledala sam te u izlogu i zato sam naterala Mamu da danas stanemo baš ovde – ponovo se

osvrnula sa onom istom opreznošću. – Vau. *I dalje* razgovara sa gđom Džefriz. Skup način da se vodi razgovor, zar ne? Onaj taksimetar ne prestaje da se okreće.

– Kada se nasmejala, videla sam kako joj se lice ispunilo nežnošću. Neobično, ali bilo je to u istom trenutku kada sam se prvi put upitala nije li Džozu jedno od one usamljene dece o kojima smo Šefica i ja razgovarale.

Bacila je pogled na Rozu koja je i dalje pokorno zurila u Zgradu RPO, a potom rekla: – Tvoja prijateljica je baš ljupka – izgovarajući to, pogled joj se već vratio na mene. Nastavila je ćutke da me posmatra još nekoliko sekundi, pa sam pomislila da bi njeni odrasli mogli da izađu pre nego što stigne da kaže još nešto. Ali onda reče: – Znaš šta? Tvoja prijateljica biće nekome savršena. Ali dok smo juče prolazili, kada sam *tebe* ugledala, pomislila sam – to je to, to je VP koga tražim! – ponovo se nasmejala. – Izvini. Možda ovo zvuči neučtivo – ponovo se okrenula prema taksiju, ali se osobe na zadnjem sedištu nisu ni mrdnule. – Jesi li Francuskinja? – upita. – Deluješ nekako francuski.

Osmehnula sam se i odmahnula glavom.

– Na naše poslednje druženje – reče Džozu – došle su te dve Francuskinje. Obe su imale jednostavnu i kratku frizuru kao i ti. Delovale su ljupko – ćutke me je posmatrala još na tren, i mislim da sam primetila da je malo tužna, ali tada sam još bila nova i nisam bila sigurna. Potom se razvedrila i rekla: – Ej, društvo, zar vam nije vrućina dok tako sedite? Želite li piće ili nešto drugo?

Odmahnula sam glavom i raširenih dlanova podigla ruke pokazujući tako na dobrobit Sunca. – A, da. Nisam razmišljala. Voliš kad si na suncu, zar ne?

Ponovo se okrenula, ovoga puta da baci pogled na vrhove zgrada. U tom trenutku Sunce se našlo na krajičku

neba između njih, i Džози se smesta namršti i okrenu na-
trag ka meni.

– Ne znam kako ti to uspeva. Mislim, da stalno tako gle-
daš a da te ne zaslepi. Ja ne mogu da izdržim ni sekundu.

Natkrilila je oči šakom a onda se ponovo okrenula, ovo-
ga puta gledajući ne u Sunce već negde blizu vrha Zgra-
de RPO. Posle pet sekundi, ponovo se okrenula ka meni.

– S mesta gde stojite možete samo da pretpostavite da
Sunce zalazi iza one velike zgrade, jel' tako? Te verovat-
no nikad ne uspevate da vidite gde *stvarno* zalazi? Uvek
se ispreči ta velika zgrada. – Brzo je bacila pogled da vi-
di jesu li odrasli još uvek u taksiju, a potom nastavila: –
Tamo gde živimo, ništa nam ne zaklanja pogled. Iz moje
sobe na spratu mogu da vidim tačno gde Sunce zalazi.
Tačno mesto gde noću odlazi.

Verovatno sam delovala iznenađeno. I krajičkom oka
videla sam da Roza, zaboravivši se, zapanjeno pilji u Džози.

– Ipak, ne možemo da vidimo gde ujutru izlazi – reče
Džози. – Brda i drveće nam zaklanjaju pogled. Valjda slič-
no kao i ovde. Uvek nešto smeta. Ali uveče je drugačije.
Na onoj strani na koju gleda moja soba, baš je prostrano i
pusto. Videla bi kada bi došla da živiš sa nama.

Odrasle osobe su izašle iz taksija na trotoar. Džози ih
nije videla, ali pošto je počela da govori brže, verovatno
je nešto čula.

– Kunem se. Vidi se tačno gde zalazi.

Bile su to žene u kostimima činovnica na visokom po-
ložaju. Kako nije skidala pogled sa Džози čak ni dok se lju-
bila u obraz sa prijateljicom, pretpostavila sam da je ona
viša Majka koju je Džози spomenula. Prijateljica potom
nestade izmešavši se sa prolaznicima, a Majka se okrenu
prema nama. I samo na tren, prodorno je pogledala

umesto na Džozina leđa pravo u mene, te smesta skrenuh pogled naviše ka Zgradi RPO. Ali Džози je ponovo govorila kroz staklo, tišim, ali i dalje čujnim glasom.

– Sad moram da idem. Ali uskoro ću ponovo doći. Još ćemo razgovarati.

Potom, gotovo šapatom koji sam jedva uspevala da čujem, reče: – Nećeš otići, zar ne?

Odmahnula sam glavom i osmehnula se.

– Dobro. Okej. Onda zbogom. Ali samo privremeno.

Majka je do tada stajala tik iza Džози. Bila je mršava, crnokosa, doduše ne toliko mršava kao Džози ili neki kuriri. Kako je sada bila bliže i mogla sam bolje da vidim njeno lice, povisila sam procenu njenih godina na četrdeset pet. Kao što rekoh, tada nisam bila toliko vična tome, ali ovo se pokazalo manje-više tačnim. Izdaleka sam prvo pomislila da je mlađa žena, ali kada se približila, opazila sam duboke bore oko usana, a i svojevrsnu jetku iscrpljenost u pogledu. Primetila sam i da je ruka koju je Majka otpozadi ispružila ka Džози koraknuvši unazad, pre nego što ju je položila na kćerkino rame, izvesno vreme ostala u vazduhu.

Majka obgrlivši Džози, a ona svojim opreznim hodom, priključile su se reci prolaznika uputivši se u pravcu drugog znaka Zabranjenog Parkiranja. Pre nego što su nestale sa vidika, Džози se jednom osvrnu, mada je time poremetila ritam hoda, poslednji put mi mahnu.

*

Kasnije tog popodneva, Roza mi reče: – Klara, nije li čudno? Stalno sam mislila da ćemo, kada dospemo u izlog, napolju viđati veliki broj VP-a. Sve one koji su se već udomili. Ali nema ih baš mnogo. Pitam se gde li su.

Ovo je bilo baš karakteristično za Rozu. Nije odviše opazala, a čak i kada joj na nešto skrenem pažnju, i dalje ne bi shvatala šta je u vezi s tim posebno ili zanimljivo. Ali ipak bi ponekad imala opasku poput ove. Čim je to izrekla, shvatih da sam i sama očekivala da iz izloga vidim mnogo više VP-a kako veselo šetaju sa decom ili se okolo vrzmaju nekim poslom, i da sam, iako to sebi nisam priznavala, i ja bila iznenađena i pomalo razočarana.

– U pravu si – rekoh pogledavši zdesna nalevo. Među svim ovim prolaznicima trenutno nema ni jednog jedinog VP-a.

– Nije li ono tamo upravo jedan? Onaj što prolazi pored Zgrade Požarnih Stepnica?

Obe pažljivo pogledasmo, a onda istovremeno odmahnusmo glavama.

Iako je ona pokrenula to pitanje o VP-ima napolju, očekivala sam da ubrzo odustane od toga. Kada sam konačno uočila tinejdžera i njegovog VP-a kako prolaze kraj tezge sa voćnim sokovima na strani ulice gde je Zgrada RPO, skoro da nije ni pogledala u njihovom pravcu.

Ipak, nastavila sam da razmišljam o Rozinim rečima, i kadgod bi neki VP prošao, trudila sam se da pomno posmatram. I uskoro sam opazila čudnu stvar: na strani Zgrade RPO uvek je bilo više VP-a nego na našoj. Ukoliko bi se desilo da prošavši pored drugog znaka Zabranjenog Parkiranja neki VP sa detetom dolazi našom stranom ulice, često bi samo prešli pešački prelaz i tako zaobišli našu prodavnicu. Kada bi i prošli pored nas, VP-i bi se gotovo uvek ponašali čudno, ubrzavali hod i okretali glavu u stranu. Stoga sam se zapitala da li se možda – zbog nas i čitave prodavnice – osećaju ponižavajuće. Pitala sam se da li bi Roza i ja, jednom kada nađemo dom, budući da

nismo oduvek živele sa decom već u prodavnici, osećale neprijatnost. Ipak, koliko god se trudila, nisam mogla da zamislim da bi Roza ili ja ikada osećale tako nešto vezano za prodavnicu, Šeficu i druge VP-e.

Kako sam nastavila da gledam napolje, iznenada mi pade na pamet još jedna mogućnost: da VP-i ne osećaju stid, već strah. Bojali su se jer smo mi novi modeli, i da će deca sa kojima žive uskoro odlučiti da je vreme da ih odbace i zamene VP-ima poput nas. Zato su se tako čudno vukli odbijajući da pogledaju u našem pravcu. I zato smo iz izloga uspevale da vidimo tek nekolicinu VP-a. Koliko nam je bilo poznato, u sledećoj ulici – onoj *iza* Zgrade RPO – vrvelo je od njih. Koliko nam je bilo poznato, VP-i napolju svojski su se trudili da krenu bilo kojom putanjom osim one koja bi ih navela da prođu pored naše prodavnice, jer nikako nisu želeli da nas njihova deca vide i priđu izlogu.

Nisam razgovarala sa Rozom ni na jednu od ovih tema. Umesto toga, kadgod napolju uočimo nekog VP-a, namerno sam se naglas pitala da li su zadovoljni svojom decom i domovima, i Rozu je to uvek razgaljivalo i oduševljavalo. Prihvatala je to kao svojevrsnu igru, pokazivala i govorila: – Pogledaj tamo! Vidiš li, Klara? Taj dečak baš voli svog VP-a! O, pogledaj samo kako se zajedno smeju!

I zaista, bilo je mnogo parova koji su delovali srećno. Ali Roza je i previđala toliko toga. Često bi oduševljeno uskliknula zbog para u prolazu, a ja bih pogledala i shvatala da je, čak iako se osmehuje svom VP-u, devojčica zapravo ljuta na njega i da možda baš u tom trenutku o njemu misli sve najgore. Neprestano sam opažala takve stvari, ali nisam ništa govorila i puštala sam Rozu da živi u svom ubeđenju.

Jednog jutra, petog dana u izlogu, na strani Zgrade RPO ugledala sam dva taksija koja su se kretala tako sporo i blizu jedan drugom da bi neko sa strane pomislio kako je u pitanju jedno vozilo – dupli taksi. Tada je onaj na čelu malo ubrzao, i nastao je razmak kroz koji sam na suprotnom trotoaru ugledala devojčicu od četrnaest godina u majici s likom iz crtaća kako ide u pravcu pešačkog prelaza. Nije bila u pratnji odraslih niti VP-a, ali delovala je samouvereno i pomalo nestrpljivo, i pošto je hodala istom brzinom kojom su se kretali taksiji, uspevala sam da je izvesno vreme posmatram kroz taj razmak. Zatim se razmak između taksija još više povećao, i videla sam da je ipak sa VP-em – dečkom VP-em – koji je hodao tri koraka iza nje. I shvatila sam, čak i u tom kratkom trenu, da to što zaostaje za njom nije slučajno; da je devojčica odlučila da će uvek hodati na taj način – ona napred, a on par koraka iza. Dečak VP je to prihvatao, čak i po cenu da prolaznici to primete i zaključe da ga baš i ne gotivi. Delovao mi je umorno i zapitala se kako je to kada nađeš dom, a ipak znaš da te dete ne želi. Dok nisam ugledala taj par, nije mi palo na pamet da bi VP mogao biti sa detetom koje ga prezire i želi da ga nema, a da ipak nastavlja da žive zajedno. Taksi na čelu potom uspori zbog pešačkog prelaza, a onaj iza se privuče, i više ih nisam videla. Nastavila sam da posmatram hoće li preći pešački, ali nisu bili među ljudima na prelazu i zbog ostalih taksija više nisam uspevala da vidim drugu stranu ulice.

*

Tih dana baš mi je prijalo što je baš Roza sa mnom u izlogu, ali je to vreme koje smo provele tamo zaista

pokazalo sve naše različitosti. Uopšte nije bila stvar u tome što sam ja znatijeljnija u vezi sa spoljnim svetom nego Roza: ona je, na svoj način, bila oduševljena i pronicljiva, i kao i ja nestrpljiva da se pripremi da bude što je moguće bolji i korisniji VP. Ali što sam više posmatrala, više sam želela da saznam, i za razliku od Roze postala sam zbunjena, a potom sve više opčinjena sve zagonetnijim osećanjima koja bi prolaznici pred nama iskazivali. Uvidela sam da, ne shvatim li bar nešto od te zagonetnosti, kada za to dođe vreme, uopšte neću biti u stanju da svom detetu pomognem na najbolji mogući način. Stoga sam – na trotoarima, u taksijima u prolazu, u gomilama koje čekaju da pređu ulicu – počela da tragam za određenim načinima ponašanja koje bih mogla da primenim.

Isprva sam želela da se i Roza povede za mojim primerom, ali ubrzo sam shvatila da je to uzaludno. Jednom, trećeg dana u izlogu, kada je Sunce već zašlo iza Zgrade RPO, dva taksija zaustavila su se na našoj strani ulice, vozači su izašli i počeli da se tuku. Nije to bio prvi put da svedočimo tuči: kada smo bili tek početnici, okupili smo se na prozoru da što bolje vidimo kako tri policajca tuku Prosjaka i njegovog psa ispred napuštenog ulaza. Ali je to batinanje bilo ipak benigno, i Šefica nam je kasnije objasnila da su se policajci brinuli za Prosjaka jer se napio i samo su pokušavali da mu pomognu. Ali dvojica taksista nisu bila poput policajaca. Tukli su se kao da je najvažnije što više povrediti onog drugog. Lica su im se užasno izobličila, tako da neko sa strane možda čak ne bi ni shvatio da se uopšte radi o ljudima, i sve vreme međusobno su se udarali i uzvikivali svirepe reči. Prolaznici su isprva bili toliko preneraženi da su ustuknuli, ali onda su neki činovnici i jedan kurir sprečili dalju tuču. Iako je

jednome lice bilo okrvavljeno, obojica su se vratili u taksije i sve je opet bilo po starom. Čak sam trenutak kasnije primetila kako dva taksija – ona čiji su se vozači do malopre tukli – jedan iza drugog u istoj saobraćajnoj traci strpljivo čekaju da se upali zeleno svetlo.

Međutim, kada sam sa Rozom pokušala da porazgovoram o tome što smo videle, delovala je zbunjeno i rekla: – Tuča? Nisam je videla, Klara.

– Roza, nemoguće da nisi to primetila. Dogodilo se malopre pred našim nosom. Ona dva vozača.

– Aha, misliš na taksiste! Nisam razumela da na njih misliš, Klara. A, videla sam ih, naravno da jesam. Samo ne mislim da su se tukli.

– Roza, naravno da su se tukli.

– Ma jok. Pretvarali su se. Samo su glumili.

– Roza, tukli su se.

– Klara, ne budi šašava! Baš ti čudne stvari padaju na pamet. Samo su glumili. I uživali su u tome, baš kao i prolaznici.

Na kraju naprosto rekoh: – Možda si u pravu, Roza – i verujem da više nije ni pomislila na taj incident.

Ipak, nisam mogla da zaboravim taksiste tako lako. Pratila bih pogledom određenu osobu na trotoaru, pitajući se da li bi i ona mogla tako da pobesni. Ili bih pokušavala da zamislim kako bi prolaznik ili prolaznica izgledali lica izobličениh od besa. Najviše od svega – a to Roza nikada ne bi shvatila – pokušavala sam u sebi da doživim gnev koji su vozači osetili. Pokušavala sam da zamislim Rozu i sebe tako besne jednu na drugu da bi otpočele takvu tuču, sa namerom da zapravo jedna drugu povredimo. Delovalo mi je besmisleno, ali taksiste sam videla, te sam u sebi pokušavala da doprem do uzroka takvog

osećanja. Ipak je bilo uzaludno, i uvek bih se na kraju samo ismevala sopstvenim mislima.

Ipak, iz izloga smo videle i druge stvari – drugačije vrste osećanja koje najpre nisam razumela – čije bih verzije naposljetku pronašla u sebi, čak i ako su možda bile poput senki koje sijalice na plafonu bacaju na pod pošto se rešetka spusti. Kao primer može biti ono što se desilo sa Gospođom Kafenom Šoljicom.

Bilo je to dva dana nakon što sam upoznala Džozu. Jutro je bilo izuzetno kišovito i prolaznici su hodali namrgođeni, pod kišobranima i sa šeširima koji su se cedili. Iako su joj brojni prozori bili osvetljeni kao da je već več, Zgrada RPO nije se mnogo izmenila na pljusk. Levom stranom pročelja Zgrade Požarnih Stepnica kraj nje, sli-vao se veliki mlaz vode kao da je iz ugla krova procurio kakav sok. Ali onda se iznenada probilo Sunce, obasjalo mokre ulice i krovove taksija, i ugledavši to prolaznici su u ogromnom broju pohrlili na ulice, i u gužvi koja je usledila uočila sam sićušnog čoveka u kišnom mantilu. Stajao je na strani ulice gde je Zgrada RPO, i procenila sam da mu je sedamdeset jedna godina. Mahao je i dozi-vao, prišavši tako blizu ivičnjaku da sam se uplašila ka-ko će iskoračiti pravo pred taksije u pokretu. Baš u tom trenutku Šefica je bila pored nas u izlogu – nameštala je reklamu ispred sofe – i takođe je primetila čoveka ko-ji maše. Nosio je braon kišni mantil čiji je kaiš visio na jednu stranu gotovo sežući mu do članka, ali izgleda da to nije primećivao i nastavio je da maše i doziva prema našoj strani ulice. Upravo ispred naše prodavnice stvo-rila se velika gužva, ne zato što su prolaznici hteli da nas pogledaju, već što je na trenutak trotoar postao tako prenatrpan da niko nije mogao da mrdne. Onda se nešto

promenilo, gužva se osula, i ugledah kako ispred nas leđima okrenuta stoji omalena žena i preko četiri saobraćajne trake pune taksija u pokretu gleda u čoveka koji maše. Nisam mogla da joj vidim lice, ali po obliku i držanju procenila sam da joj je šezdeset sedam godina. U sebi je nazvah Gospođa Kafena Šoljica, jer je otpozadi i u debelom vunenom ogrtaču izgledala oniže, široko i zaobljeno kao keramičke šoljice za kafu naopačke poređane na Crvenim Policama. Iako je čovek nastavio da maše i doziva a ona ga jasno videla, nije mu ni mahnula, niti se odazvala. Ostala je sasvim nepomična čak i kada su do nje dojurili dvojica kurira, razdvojili se da bi je obišli, i potom ponovo spojili dok su patikama šljapkali po trotoaru.

Onda se najzad pokrenula. Pošla je prema raskrsnici – kako joj je čovek i davao znake da uradi – najpre sporim, a potom ubrzanim koracima. Morala je ponovo da stane i kao i svi ostali sačeka semafor, a čovek je prestao da maše, ali gledao ju je tako uznemireno da sam ponovo pomislila da će iskoračiti na ulicu pred taksije. Ipak se smirio i krenuo ka svom kraju prelaza da je sačeka. A kada su taksiji stali i Gospođa Kafena Šoljica počela da prelazi ulicu kao i ostali, ugledala sam kako čovek podiže pesnicu ka oku, poput dece u prodavnici kada se naljute. Potom Gospođa Kafena Šoljica stiže do strane ulice na kojoj je Zgrada RPO, i tako se čvrsto zagrlili sa onim čovekom da su ličili na jednu ogromnu osobu, a Sunce ih je, opazivši to, obilno napajalo. Još uvek nisam uspevala da vidim lice Gospođe Kafene Šoljice, ali čoveku su oči bile čvrsto zatvorene i nisam bila sigurna da li je veoma srećan ili veoma uzrujan.

– Ti ljudi deluju tako srećno što su se sreli – reče Šefica. Shvatila sam da ih je posmatrala pomno baš kao i ja.

– Da, izgledaju tako srećno – odvratih. – Ali čudno je što izgleda da deluju i uzrujano.

– O, Klara – reče Šefica tiho. – Ništa ti ne promiče, zar ne?

Potom je dugo ćutala držeći u ruci reklamu i zureći preko, čak i kada je par nestao iz vidokruga. Naposletku reče: – Možda se dugo nisu videli. Dugo, veoma dugo. Možda su, kada su se poslednji put ovako zagrlili, bili još mladi.

– Šefice, mislite da su se rastali?

Ćutala je još koji trenutak. – Da – reče najzad. – Biće da je to. Rastali su se. I možda su se baš sada, pukim slučajem, ponovo našli.

Šeficin glas nije bio onaj uobičajen, i iako je gledala napolje, mislila sam da ne posmatra ništa određeno. Čak sam počela da se pitam šta će prolaznici da pomisle kada vide da je tako dugo sa nama u izlogu.

Onda se okrenula od prozora i prošla pored nas, i u prolazu me dodirnula po ramenu.

– Ponekad – reče – u posebnim trenucima kao što je ovaj, ljudi istovremeno osećaju i bol i radost. Drago mi je što sve tako pažljivo posmatraš, Klara.

Šefica potom ode, i Roza reče: – Baš čudno. Šta li je mislila?

– Nije važno, Roza – odvratih joj. – Samo je pričala o tome šta se dešava napolju.

Roza onda poče da raspravlja o nečem drugom, ali ja sam nastavila da razmišljam o Gospođi Kafenoj Šoljici i njenom Čoveku u Kišnom Mantilu, i o onome što je Šefica rekla. I pokušavala sam da zamislim kako bismo se Roza i ja, u dalekoj budućnosti, dugo pošto bismo obe pronašle dom, osećale ako se slučajno sretnemo na ulici.

Da li bih tada, kako to Šefica reče, istovremeno osećala i bol i radost?

*

Jednog jutra početkom druge nedelje u izlogu, pričala sam Rozi o nečemu što se dešavalo kraj Zgrade RPO, a onda ućutah shvativši da na trotoaru ispred nas stoji Džozzi. Majka je bila pored nje. Ovoga puta nije bilo tak-sija iza njih, iako je moguće da su izašle iz njega i da se odvezao a to uopšte nisam primetila, jer se između izloga i mesta na kom su stajale nalazila gomila turista. Ipak, sada su se prolaznici opet nesmetano kretali, i Džozzi mi se radosno osmehivala. Kao da joj je lice – ponovo pomi-slih – obliveno blagošću dok se osmehuje. Međutim, još uvek nije mogla da priđe izlogu pošto se, ruke položene na njenom ramenu, Majka nagnula nad njom i nešto joj govorila. Majka je nosila mantil – tanak, crn, kakav nose činovnici visokog ranga – koji je, kako je vetar duvao, lepršao i uvijao joj se oko tela, tako da me je na trenutak podsetila na crne ptice koje stoje na prečagama visokih saobraćajnih znakova čak i po snažnom vetru. Dok su razgovarale, i Džozzi i Majka nastaviše da gledaju pravo u mene i primetila sam da je Džozzi nestrpljiva da mi priđe, ali Majka je nastavljala da priča i još je nije puštala. Znala sam da ne bi trebalo da skidam pogled sa Zgrade RPO, baš onako kako to Roza čini, ali nisam odolela a da ih povremeno krišom ne pogledam jer sam bila veoma zabrinuta da će nestati u gužvi.

Majka se konačno uspravi, i mada je nastavila da bu-lji u mene kriveći glavu svaki put kada joj neki prolaznik zakloni vidik, povukla je ruku i Džozzi mi priđe opreznim hodom. Ohrabrivalo me je što Majka dopušta Džozzi da

dođe sama, ali zbog Majčinog pogleda koji ni na tren nije smekšao i delovao je skeptično, kao i zbog samog načina na koji je tamo stajala, ruku prekrštenih na grudima i prstiju koji su stezali platno mantila, ipak sam pomislila da postoji mnogo znakova koje još nisam naučila da rastumačim. Potom se sa druge strane stakla preda mnom stvorila Džozii.

– Ej! Kako je?

Osmehnula sam se, klimnula glavom i pokazala uzdignuti palac – gestikulacija koju sam često viđala u zanimljivim časopisima.

– Izvini, nisam mogla da se vratim ranije – reče. – Valjda ima... koliko je prošlo?

Podigla sam tri prsta, a onda dodala još polovinu prsta druge ruke.

– Predugo – reče. – Žao mi je. Nedostajala sam ti?

Potvrдно klimnuh glavom napravivši tužno lice, mada sam se trudila da pokažem kako ne mislim ozbiljno i da nisam ljuta.

– I ti si meni nedostajala. Stvarno sam mislila da ću doći ranije. Verovatno si pomislila da sam te precrtala. Stvarno izvini. – Potom joj, kada je to rekla, osmeh zgasnu. – Pretpostavljam da je mnogo dece dolazilo da te vidi.

Odmahnula sam glavom, ali Džozii nije delovala ubeđeno. Osvrnula se ka Majci, ne da bi povratila samopouzdanje, već pre da proveri nije li ova prišla bliže. Potom, stišavši glas, Džozii reče: – Znam da Mama izgleda čudno kad ovako gleda. To je zato što sam joj rekla da si ti ona koju želim. Rekla sam joj da to moraš da budeš ti, pa te sada proučava. Izvini. – Pomislih da sam joj na licu ugleđala, kao i prošli put, tračak tuge. – Doći ćeš, zar ne? Ako Mama kaže da je to u redu i tako to?

Klimnula sam u znak ohrabrenja. Ali neizvesnost joj je i dalje senčila lice.

– Jer ne želim da dođeš protiv svoje volje. To ne bi bilo pošteno. Zaista želim da dođeš, ali ako kažeš: Džoz, ne želim, onda ću reći Mami: okej, ne možemo da je imamo, nema šanse. Ali ti želiš da dođeš, zar ne?

Ponovo klimnuh, i ovoga puta Džoz je delovala spokojno.

– Dobro je. – Na lice joj se vratio osmeh. – Svideće ti se, potrudicu se da bude tako. – Okrenula se, sada trijumfalno, i povikala: – Mama? Čuj, ona kaže da hoće da dođe!

Majka jedva klimnu glavom, ali je to bila jedina reakcija. I dalje je buljila u mene i prstima štipkala platno mantila. Kada se Džoz okrenula prema meni, lice joj se iznova natmurilo.

– Slušaj – reče, ali nekoliko narednih sekundi je ćutala. Potom reče: – Baš je super što želiš da dođeš. Ali želim da odmah raščistimo, pa ću ti reći ovo. Ne brini, Mama ne može da čuje. Vidi, mislim da će ti se naša kuća dopasti. Mislim da će ti se svideti moja soba, a tu ćeš boraviti, a ne u nekom kredencu ili slično. I zajedno ćemo raditi sve te super stvari dok budem odrastala. Jedino, ponekad, pa... – Ponovo se na brzinu osvrnula, onda još više stišala glas i rekla: – Možda je to zato što se ponekad ne osećam baš dobro. Ne znam. Ali može biti da se nešto dešava. Nisam sigurna šta. Ne znam čak ni da li je u pitanju nešto gadno. Ali se neke stvari ponekad prosto pokrenu, pa, čudno. Nemoj pogrešno da me shvatiš, to uglavnom neće uticati na tebe. Ali želela sam da budem iskrena prema tebi. Jer znaš kako je jadno kad ti ljudi napričaju kako će sve biti savršeno a nisu iskreni. Zato ti ovo govorim sada.

Molim te, reci mi da ipak želiš da dođeš. Zavolećeš moju sobu, znam da hoćeš. I kao što sam ti prošli put rekla, videćeš gde Sunce zalazi. Ipak želiš da dođeš, zar ne?

Klimnula sam joj kroz staklo najozbiljnije što sam umela. Takođe sam htela da joj kažem da ćemo se, ako u njenoj kući postoji nešto mučno, nešto zastrašujuće, zajedno suočiti s tim. Ali nisam znala kako da prenesem, bez reči i kroz staklo, tako složenu poruku, te sam stisnula dlanove i podigla ih uvis i lagano njihala, kao što sam videla da taksista, makar morao da skine obe ruke sa volana, čini iz vozila u pokretu kada mu neko mahne sa trotoara. Kako god da je Džosi to shvatila, izgleda da ju je obradovalo.

– Hvala ti – reče. – Nemoj pogrešno da me shvatiš. Možda nije ništa strašno posredi. Možda samo umišljam...

Upravo tada Majka je dozva i krenu prema nama, ali na putu su joj se isprečili turisti tako da je Džosi mogla tek na brzinu da kaže: – Uskoro ću ponovo doći. Obecavam. Već sutra, ako budem mogla. Doviđenja, ne zadugo.

*

Džosi se nije vratila ni sutradan, ni prekosutra. Onda je, sredinom druge sedmice, isteklo naše vreme boravka u izlogu.

Tokom tog vremena Šefica je bila srdačna i hrabrila nas. Svakog jutra, dok smo se pripremale na Prugastoj Sofi i čekale da se digne rešetka, rekla bi nešto poput: – Juče ste obe bile divne. Da vidimo možete li danas da budete tako dobre. – I na kraju svakog dana, nasmešila bi se i rekla: – Vrlo dobro. Tako sam ponosna. – Stoga mi nikada nije palo na pamet da u nečemu grešimo, i kada se

poslednjeg dana rešetka spustila, očekivala sam od Šefice da nas opet pohvali. Zato sam se iznenadila kada je zaključavši rešetku, naprosto otišla ne sačekavši nas. Roza me je zbunjeno pogledala i na trenutak smo ostale na Prugastoj Sofi. Ali pošto je rešetka bila spuštena, ostale smo gotovo u mrklom mraku, te smo posle izvesnog vremena ustale i sišle sa podijuma.

Onda smo pogledale ka prodavnici, i pogled mi je sezao sve do Staklenog Stola u dnu, ali prostor je bio izdelfjen na deset pregrada tako da više nisam imala kompletnu sliku. Očekivano, prednja niša nalazila se u najdaljoj pregradi sa moje desne strane; pa ipak, sto sa časopisima koji joj je najbliži bio je razdeljen različitim pregradama tako da je jedan njegov deo mogao da se vidi čak i u onoj koja mi je bila najdalje sleva. Svetla su već bila pogašena, i u pozadini nekoliko pregrada spazila sam ostale VP-e poređane uz zidove u središtu prodavnice kako se spremaju za spavanje. Ipak, pažnju su mi privukle tri centralne pregrade u kojima se tog trenutka nazirala Šeficina prilika kako se okreće ka nama. U jednoj pregradi bila je vidljiva samo od struka do završetka vrata, dok su se u susednoj pregradi mogle videti jedino njene oči. Oko bliže nama bilo je znatno krupnije od drugog, ali u oba su se odražavale i blagost i tuga. A opet, u trećoj pregradi mogao se videti deo njene vilice i gotovo čitave usne, i u njima sam opazila bes i frustraciju. Onda se okrenula i pošla prema nama, a prodavnica se opet ukazala kao jedinstvena slika.

– Hvala vam obema – reče, i ispruživši ruku redom nas nežno dodirnu. – Mnogo vam hvala.

Bez obzira na to, osetila sam da se nešto promenilo – da smo je na neki način razočarale.

Kazuo Išiguro
KLARA I SUNCE

Za izdavača
Dijana Dereta

Lektura i korektura
Blum

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-377-1

Tiraž
1500 primeraka

Beograd 2021.

Izdavač / Štampa / Plasman
DERETA doo

Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd
tel./faks: 011/ 23 99 077; 23 99 078

www.dereta.rs

Knjižara DERETA
Knez Mihailova 46, tel.: 011/ 26 27 934, 30 33 503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.111-31

ИШИГУРО, Казуо, 1954–

Klara i sunce / Kazuo Işiguro ; prevod sa engleskog Miloš Mitić.
– 1. Deretino izd. – Beograd : Dereta, 2021 (Beograd : Dereta). – 320
str. ; 21 cm

Prevod dela: Klara and the sun / Kazuo Ishiguro. – Tiraž 1.500.

ISBN 978-86-6457-377-1

COBISS.SR-ID 41129225